



## Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository



Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ  
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial  
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով  
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

**Share** — copy and redistribute the material in any medium or format

**Adapt** — remix, transform, and build upon the material

20060

Григорьев

Специальность: зоология

Индексная

1376

372  
4-21

2010

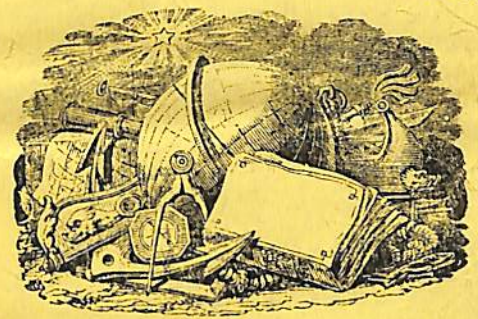
2002

372  
4-21

ԿԱՆՈՒՔ

ԾԻԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԱՅ

Հ.Ս.Բ.Ա. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ  
7/31 1922  
Именная, Мясникова  
ՍՅԱՍԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ



Ի ՎԱՂԱՐՁԱՊԱՏ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՅ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ ԷԶՄԻԱՇՆԻ.

1876 - ՌՅԻԵ.

8477

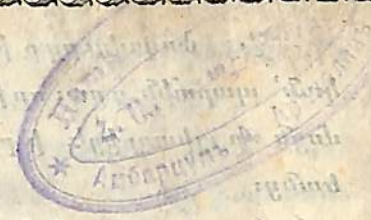
370

1979-44

372

4-21

ԿԱՆՈՆՔ



# ԾԻՍԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԱՑ

1. Ծխական Դպրոցք ազգիս կարգեալ են ի տալ մանկանց քաղաքաց եւ գիւղորէից զսկզբնական կրթութիւն եւ զուսումն կարեւորագոյն գիտելեաց:
2. Ծխական Դպրոցք բացեալ լինին հրամանաւ Հոգեւոր Իշխանութեան Ազգիս:
3. Ծխական Դպրոցք առհասարակ ունին երկուս դասարանս, եւ ժամանակ ուսման աշակերտաց սահմանի յերկուս երկուս ամս. որով բովանդակ ուսումն ի նոսին աւարտի յամս չորս:
4. Առարկայք ուսման ի Ծխական դպրոցս են
  - ա. Կրօնագիտութիւն.
  - բ. Հայոց լեզու.
  - գ. Ռուսաց լեզու.
  - դ. Վայելչագրութիւն Հայոց եւ Ռուսաց.
  - ե. Թուաբանութիւն.
  - զ. Պատմութիւն.
  - է. Աշխարհագրութիւն եւ սկզբունք Բնագիտութեան.
  - ը. Չայնագրեալ երգեցողութիւն.
  - ր. Գծագրութիւն.

Ծանօթութիւն. — Ընդարձակութիւն կամ չափ ուսման առարկայիցդ այրոցիկ սահմանի յառանձին հրահանգս կամ նախադիժս, որք զնին ի վերջ կանոնացս այսոցիկ (թ. 1. եւ 2.):

5. Զնոյն նախագիծս եւ հրահանգս պարտին ունել եւ ծխական դպրոցք Օրիորդաց, միայն թէ սորա պարասլին եւ ի Չեռագործս:
6. Ծխական Դպրոցք բացեալ լինին եւ պահպանին՝ ըստ կարգադրութեան Հոգեւոր Իշխանութեան՝ ա. չափաւոր թոշակօք աշակերտաց, բ. մասամբ եկեղեցական արդեանց, եւ գ. կամաւոր նուիրանօք բարեպաշտից:

1004  
56193

7. Ժողովուրդք թաղին կամ գեղջն ուր բացեալ լինի Դպրոցն Յիսական՝ պարտին գրաւոր խոստումք յապահովի կացուցանել զգումարքումոցն որ պիտոյ իցէ ի բացումն եւ ի պահպանութիւն Դպրոցին իւրեանց:

8. Հոգեւոր իշխանութիւնն տայ հրաման առնուլ զմասն ինչ յեկեղեցական արգեանց՝ սահմանելով զայն բառ չափու թաղմութեան Ժողովրդեանն եւ արգեանց եկեղեցւոյն, եւ Ժողովուրդն օրինաւոր խոստումք եւ գրով յանձն առնու լրացուցանել զգումարն որ պիտոյ իցէ ի պահպանութիւն Դպրոցին:

9. Ի հաւաքել եւ ի մատակարարել զգումարն կարեւորս ընտրին ի Ժողովրդեանն հոգաբարձուք երեք, որք եւ հաստատին ի Հոգեւոր Իշխանութենէ, եւ տան նմին զտարեկան հաշիւս մտից եւ ծախուց:

10. Երկուսք կարգեալք ի պէտս երկդասեան Ծխական Դպրոցաց կառուցանին, կամ յարմարին ըստ կարի ձեւոցն եւ գծագրաց հրատարակելոց յարանց հմտից արուեստի մանկավարժութեան:

11. Անմիջական տեսչութիւն միոյ միոյ Ծխական Դպրոցի յանձնեալ լինի ի Թեմական Տեսչէն միում ի վարժապետաց. իսկ Թեմական Տեսուչն պատասխանատու է առաջի Հոգեւոր Իշխանութեան վասն կանոնաւոր դասաւարտութեան աշակերտաց, վասն արտաքին բարեկարգութեան նոցին, եւ առհասարակ վասն ճիշտ կատարման ամենայն կարգադրութեանց որ լինիցին սակս տեսչութեան Դպրոցացն:

12. Վարժապետին պարտք են յօրինել՝ ա. զցուցակս աշակերտաց ըստ օրինակին եղելոյ ի վերջ տետրակիս ընդ թուահամարաւս 3, եւ Է. զօրագրութիւնս ըստ օրինակին ընդ թուահամարաւս 4:

13. Թեմական Տեսուչք պարտին գէթ երկիցս ի տարւոյ յայց ելանել միում միում ի Ծխական Դպրոցաց եւ տեղեկանալ ընթացից նոցին եւ յառաջադիմութեան, եւ ի վերջ տարւոյն տալ զնոցանէ Հոգեւոր Իշխանութեան զընդարձակ տեղեկութիւն գրաւոր:

14. Բաց ի Հոգաբարձուաց կարգեալ լինի ի Հոգեւոր Իշխանութենէ առաջարկութեամբ Թեմական Տեսչին եւ Աւագ քահանայ որ կամ գէթ Սարկաւազ որ ուսումնական, որ ընդ ժամանակս ժամանակս յայց ելանելով Դպրոցին՝ տեղեկանայ ընթացից աշակերտացն եւ պիտոյից նոցին:

15. Թիւ աշակերտաց միոյ վարժապետի չպարտի երբէք լինել աւելի քան զվաթսուն, եւ եթէ ըստ պիտոյից տեղւոյն հարկ լիցի յաւելուլ զթիւս

աշակերտաց, մարթ է բանալ առ միում միում յերկուց դասարանաց մէն մի զուգահեռական դասարանս հանդերձ առանձինն ուսուցչօք:

16. Յառաջին դասարան Ծխական Դպրոցաց ընկալեալ լինին մանկունք որոց հասակն չիցէ պակաս քան զեօթն ամաց եւ ոչ աւելի քան զերկոտասան: Եթէ գտանիցին մանկունք արդէն պատրաստեալք ի մտանել յերկրորդ դասարան, հասակ այնպիսի տղայոց չպարտի լինել աւելի քան զամս 15, եւ օրիորդացն աւելի քան զ13:

17. Ծխական Դպրոցք տղայոց եւ օրիորդաց պարտին լինել ամենայն ուրեք որիչք ի միմեանց ըստ ամենայն պարագայից, թէպէտեւ երկուքին եւս գտանիցին ի նմին գաւթի եկեղեցւոյ:

18. Զժամանակ ընդունելութեան աշակերտաց ի Ծխական Դպրոցս թէպէտ եւ ոչ է մարթ ճշդիւ սահմանել, բայց առհասարակ պարտ է ծանուցանել ծնողաց նոցին՝ զի ժամանակ ընդունելութեան մանկանց նոցա է երկիցս ի տարւոյ, այս ինքն ի տարեգլխի եւ ի սկզբան տարեկան ուսմանց:

19. Ամենայն ուսուցիչ զօր ամենայն նշանակէ յօրագրութեան (ըստ օրինակին Թ. 4) զանուանս բացակայ աշակերտաց եւ զպատճառս բացակայութեան նոցին, եւս եւ զառարկայս զորս ուսեալ իցեն աշակերտք յայնրմ աւուր:

20. Աշակերտք եւ աշակերտուհիք որք ծոյլ իցեն ի բնէ, կամ բոլորովին անընդունակք եւ անուղղայք, յետ կարեւոր խրատուց եւ ազդարարութեանց առ ծնողս, խորհրդով հոգաբարձուաց Դպրոցին ի բաց արձակին:

21. Մանկունք որք աւարտեալ իցեն զքառամեայ ընթացս ուսման Ծխական Դպրոցաց՝ ընդունին զվկայագիրս յետ տարեկան հարցաքննութեան:

22. Հարցաքննութիւն աշակերտաց որք աւարտեալ իցեն զընթացս ուսման լինի առաջի վարժապետաց եւ հոգաբարձուաց Դպրոցին ըստ օրինակին եղելոյ ի վերջ տետրակիս ընդ թուահամարաւս 5, յորում կազմի ցուցակ աշակերտաց՝ որք պատրաստին աւարտել զընթացն եւ անկանել ընդ հարցաքննութեամբ:

23. Զափ պահանջանաց ի հարցաքննութեան ըստ իւրաքանչիւր առարկայից՝ սահմանի նախագծիւք նոցին, եւ նոքա միայն ընդունին վկայութիւնս աւարտման ընթացից՝ որք բոլորովին գիտակ իցեն նշանակելոցն ի նախագիծսն յայնոսիկ:

24. Եթէ որ յաշակերտաց ոչ ըստ բաւականին տուեալ իցէ պատասխանի յառաջնում նուագի հարցաքննութեան, կարող է անկանել՝ ընդ երկրորդ հարցաքննութեամբ, բայց միայն զինի միոյ տարւոյ, եւ այն՝ մընալով յայնմ ամի եւս ի նմին Դպրոցի:

25. Հարցմունք հարցաքննելի աշակերտաց առաջարկին ըստ ընտրութեան քննչաց նոցա, յորոց իւրաքանչիւրն նշանակէ յիւրումն ցուցակի գչափ հմտութեան աշակերտացն ըստ իւրաքանչիւր առարկայից: Յաւարտ պատասխանեաց հարցաքննեալ աշակերտին ըստ այս ինչ առարկայի, յընդհանուր գումարէ նշանակաց կազմի միջին նշանակ եւ գրի այն յընդհանուր ցուցակին հացաքննութեան:

Ծանօթորիւն. — Նշանակքն են սորա. 3 — Յոյժ գովելի, 4 — Գովելի, 5 — Չափաւոր, 2 — Թերի, եւ 1 — Տկար:

26. Յաւարտ հարցաքննութեան կազմի արձանագրութիւն, յորում ստորագրեն վարժապետք եւ հոգաբարձուք, եւ արձանագրութիւնն այն մատուցանի ի տեսութիւն Թեմական Տեսչին. իսկ նա նշանակէ ի ցուցակի անգ հանդէպ աշակերտաց որք արժանաւորք իցեն վկայագրի՝ այսպէս. «Արժանի է վկայագրոյ», եւ ապա դարձուցանէ զարձանագրութիւնն զայն ի Դպրոցն ի պահպանութիւն, եւ գլխաւոր վարժապետն պատրաստէ զվկայագիրն ըստ ձեւոյն երկրոյ ի վերջ տետրակիս (Թ. 6), եւ ապա անցուցանէ զայն յառանձին մատեան Դպրոցին (ըստ օրինակին որ ընդ թուահամարաւս 7). այլ եւ ի վկայագիրսն դնէ զթուահամարս՝ ընդ որովք դրոշմեալ են վկայագիրքն յայնմ մատենի, եւ ապա տայ զվկայագիրն ծնողաց մանկուոյն կամ խնամակալաց նոցա՝ ընդունելով ի նոցանէ ստորագրութիւն ի մատենին:

27. Եթէ ոմանք յաշակերտաց որք աւարտեալ իցեն զընթացս ուսման ի Մխական Դպրոցի՝ կամիցին մտանել ի Հոգեւոր Դպրոց վիճակին, եւ պատրաստիլ ի մտանել ի մին ի դասարանաց նորին, կարեն ըստ խնդրագրոյ ծնողացն մնալ ի դպրոցին այլ եւս տարի մի եւ պատրաստիլ, քաղաածքս առնելով ուսմանցն եւ ընթեռնելով զգիրս պիտանիս ըստ իւրաքանչիւր առարկայից՝ ըստ առաջնորդելոյ վարժապետաց:

28. Ի տրւցութեան վկայագրոց աշակերտուհեաց Դպրոցին օրիորդաց՝ պահպանի նոյն կարգ նշանակեալ ի յօդ. 26:

Ծանօթորիւն. — Տպաղի վկայագիրք որք տուեալ վնին ըստ կանոնացս պատշիկ, պատրաստին ըստ կարգադրումեան Թեմական Տեսչաց:

29. Ուսումն ի Մխական Դպրոցս տեւէ ընդհանրապէս ընդ ամն ողջոյն. միայն ի դէպս եւ ի տեղիս յորս անպատճառ հարկաւոր դատիցի տալ աշակերտաց դարձակուրդ (եւ այն ոչ աւելի քան զաւուրս քառասուն) պարտ է նոցա յայնմ միջոցի եւս պարտապել քաղցւածով ուսմանցն ընդ հսկողութեամբ միոյ կամ երկուց վարժապետաց:

30. Աշակերտք եւ աշակերտուհիք Մխական Դպրոցաց արձակին յառաջիկայ աւուրս:

ա. Յաւուրս տօնից խաչանիշ դրոշմելոց յՕրացուցի մերում:

բ. ՅԱւագ շաբաթու ( յորում պարտին խոստովանել եւ հաղորդիլ Սրբոյ Խորհրդոյն ):

գ. Յաւուրս անուանակոչութեան եւ ծննդեան Օգոստոսիան կայսեր, կայսրուհւոյ, ժառանգին եւ ամուսնոյ նորա, եւս եւ յաւուրս Գահակալութեան նոցա եւ օճման ի կայսերութիւն:

31. Կրօնուսոյց վարժապետին պարտք են ի տօնական աւուրս յառաջ քան զպատարագն բացատրել աշակերտաց զխորհուրդ տօնին, որպէս եւ զիմաստ Աւետարանի այնր աւուր:

32. Յուսուցչութիւն Մխական Դպրոցաց կարգին առ նուազն երեք դասատուք, այս ինքն դասատու առաջնոյ դասարանին, դասատու երկրորդի դասարանին եւ ուսուցիչն Կրօնագիտութեան յերկոսին դասարանըս: Եթէ բացցին ուրեք եւ զուգահեռական բաժինք, կարգին եւ ի նոսա մի մի ուսուցիչք:

33. Ուսուցիչք եւ վարժապետք Մխական Դպրոցաց առհասարակ ընտրին եւ առաջարկին ի Թեմական Տեսչաց ի հաստատութիւն Առաջնորդի վիճակին:

34. Ռոճիկ ուսուցչաց ի Մխական Դպրոցս եւ չափ նորին սահմանի ըստ հանգամանաց տեղեացն եւ անձանց՝ հայելով ի դրամական կարողութիւն Դպրոցին:

35. Գումարն գրամոց նշանակեալ ի պահպանութիւն դպրոցին ի տեղական ազբերաց՝ պարտի ամուր յառաջ կամ գէթ վեցամսեայ ժամանակաւ յառաջագոյն գտանիլ ի ձեռս Հոգաբարձուաց, եւ եթէ ի վերջ այնր տարւոյ գումարն այն ոչ ծախեսցի յառարկայս սահմանեալս, մնացորդ նորին դարձուցանի ի դրամազուլիս պահեստի եւ գոլով սեպհականութիւն Դպրոցին՝ աւանդի յանդոյթ դրամատուն ուրեք՝ որպէս զի աճեսցէ շահաբերութեամբ:

36. Ամենայն Յիսական Դպրոց պարտի ունել զինիք ըստ ձեւոյն եդե-  
լոյ ի վերջ տետրակիս ընդ թուահատորաւ 10 :

37. Քեմական Տեսուչք պարտին փոյթ ունել զի ըստ չափու գրամա-  
կան կարողութեան տեղեաց տեղեաց գտանիցին յամենայն Դպրոցս յա-  
ռաջիկայ դպրոցական պիտայք :

Գրադարան :  
Բ. Զանազան ուսումնական եւ դասական պիտոյք, յորոց մարթ  
իցէ բաշխել ինչ ինչ եւ ձրիաբար աղքատ աշակերտաց՝ որք  
ոչ ունիցին կարողութիւն հայթհայթելոյ դայնոսիկ ծախիւք  
իւրեանց :

38. Իրեան եւ թուղթ եւ այլ պիտոյք ուսումնականք աշակերտաց  
վաճառին ծնողաց նոցին ի գրասենեկի Դպրոցին :

39. Ի Դպրոցին պարտի գտանիլ ժապաւինեալ մանրամասն ցուցակ  
ամենայն կահուց եւ կարասեաց Դպրոցին, եւս եւ գրենոյ եւ այլոց ու-  
սումնական պիտոյից, ստորագրութեամբ Հոգաբարձուաց, այլ եւ առան-  
ձինն տետրակ վասն գրելոյ ի նոսին զգրեան եւ զայլ ուսումնական պի-  
տոյս յառժամանակեայ կիրառութիւն վարժապետաց :

40. Իրամքն հաւաքեալք ի վաճառմանէ գրենոյ եւ այլոց ուսում-  
նական պիտոյից յաւելեալ լինին ի գրամագուլին պահեստի Դպրոցին : Զէ  
օրէն վաճառել օտարաց զգասաքիրս եւ զԴպրոցական պիտոյս ի գրասե-  
նեկէ Դպրոցին, այլ եւ ոչ տալ ինչ օտարաց յառժամանակեայ կիրառու-  
թիւն :

41. Կանոնագրութիւնս այս սահմանի փորձոյ ազագաւ վասն չորից  
ամաց, եւ յետ այնորիկ հաստատեսցի կամ փոխեսցի :

Հ Ր Ո Ջ Ա Ն Գ

ԿԵՍԵՍՍՈՒԹԵԱՆ ԿՐՈՆԱԴԻՏՈՒԹԵԱՆ

Ի ՄԵԼԿԱՆ ԴՊՐՈՑՍ

Ս. Դ. ԱՍՆԱՆԸ :

Նպատակ դասախօսութեան կրօնագիտութեան և դաստիարակել ըզ-  
մանկունսի քրիստոնէական բարեպաշտութեան ըստ կանոնաց եկեղեցոյ-  
եւ առ այս նպատակ ուղղելի և բովանդակ դասախօսութիւն այնր առար-  
կայի :

Առաջին՝ բնական եւ միանգամայն ազդու հնարք կրթելոյ զմանկունս  
ի բարեպաշտութեան և աղօթի : Իայց որպէս զի աղօթակացութիւնն եղի-  
ցի արդարեւ բարեպաշտական եւ բարոյական դաստիարակութիւն, պար-  
տի տպաւորիլ ի սրտի մանկան այնպէս՝ զի նա յաջօթել իւրում ոչ միայն  
կրկնեսցէ զբառս սերտ ի բերան ուսեալս, այլ եւ բոլորով սրտիւ ամբարձ-  
ցէ զմիտս իւր առ այն՝ որում աղօթէ : Վասն որոյ հարկ է զի մանուկն  
բացայայտ եղանակաւ իմացի զաղօթան. այլ եւ պարտ է աղօթիցն այն-  
պիսի լինել՝ որք յարմար իցեն հասակի եւ իմացողութեան մանկանց :

Յառաջ քան զամենայն ինչ պարտ է տալ մանկանց իմանալ՝ թէ զինչ  
է Աստուած արարիչն եւ նախահնամուղ՝ իբրեւ Հոգի ամենուրեք եւ ամե-  
նատես : Հայր գթած եւ մարդասէր, եւ թէ որպէս աղօթք մեր պարտին  
լինել առ նա սրտառուչք եւ եռանդունք :

Յորժամ նոր ինչ աղօթս առաջի կայցէ ուսուցանել մանկանց, պարտ  
է նախ բացատրել նոցա զիմաստս նորին, եւ այն յաշխարհիկ լեզու, եւ ա-  
պա ի գրոցն, եւ այն ի դասարանի՝ լսելով ի բերանոյ կրօնուսոյց վարժա-  
պետին :

Առաջին աղօթք մանկանց պարտին լինել առ Աստուած՝ մի եւ երեք-  
անձնեայ, բացատրելով մանկանց՝ թէ խորհուրդն ամենասուրբ Երրոր-  
դութեան վարդապետութիւն է եկեղեցոյ, յոր պարտին հաւատալ՝ ա-  
ռանց ջանահնար լինելոյ բացայայտ եղանակաւ հասու լինել այնմ :





է տալ մանկանց ընթեռնուլ զնոյն բան ի դասագրին, որպէս զի ինքեանք իսկ տեսցեն զլրիսրսին զորս արարեալ իցեն :

Յառաջնում՝ դասարանի բաւական է ուսանել մանկանց ըստ կանոնացս այսոցիկ զառաջին եւ զերկրորդ մասունս Նախակրթանաց հայերէն լեզուի :

Բ. ԳՍԱՐԱՆ.

Աշակերտք երկրորդի դասարանին առնեն զնոյն կրթութիւնս ի վերայ երրորդ եւ չորրորդ մասանց նոյն գրոց Նախակրթանաց, յորս գտանին եւ սկզբունք Քերականութեան, հանդերձ վերլուծութեամբ եւ կրթութեամբ շարագրութեան եւ թարգմանութեան, որով յընթացս չորից ամաց ուսանին մանկունք Մխական Գպրոցաց՝ եթէ ոչ զանսխալ շարագրութիւն ի գրոց բարբառ, գէթ իմանալ զայն անթերի, եւ յաշխարհիկն շարագրել բանս՝ ըստ կանոնաց ուղղագրութեան :

**ՌՈՒՍՍՅ ԼԵԶՈՒ**

Ա. ԳՍԱՐԱՆ.

Ուսուցիչն լեզուին Ռուսաց՝ պարտի խօսել ընդ աշակերտսն ի լեզու Ռուսաց. եւ եթէ գիտակ իցէ Հայերէնին, պարտի միայն զնշանակութիւնն բառիցն բացատրել Հայերէն : Յառաջնումն՝ դասարանի պարտ է աշակերտաց ուսանել զանսայթաք ընթերցումն Ռուսերէնին՝ հանդերձ ուղիղ առգանութեամբ միոյ միոյ ի տառիցն, եւ ուսանելով բառս եւ ոճս բանից ի վերայ առաջնոյ մասին РОДНОЕ СЛОВО գրոցն Ուշինսքեայ :

Բ. ԳՍԱՐԱՆ.

Աշակերտք վարժեալք յառաջնումն՝ դասարանի յանսայթաք վերձանութիւն եւ ի բերանացի եւ գրաւոր պատասխանատուութիւն որիչ որիչ հարցմանց ուսուցչին՝ եւս եւ յընդօրինակել ի գրոց հատուածս բանից անսխալ ուղղագրութեամբ, յերկրորդումն՝ դասարանի սկսանին ուսանել զառաջին մասն Քերականութեան լեզուին Ռուսաց, եւ ի չորրորդում՝ ամին նաեւ զերկրորդ մասն հանդերձ կանոնօք ուղղագրութեան, շարագրութեամբք համառօտ յօդուածոց եւ սերտողութեամբ արձակ եւ ոտանաւոր բանից :

**ԹՈՒՍԲԱՆՈՒԹԻՒՆ**

Ո. ԳՍԱՐԱՆ.

Յառաջնում՝ դասարանին պարտին ուսանել աշակերտքն ի Հայ լեզու զչորեսին գլխաւոր գործողութիւնս Թուաբանութեան այս ինքն ըզգումար, զհանումն, զբաղմապատկութիւն եւ զբաժանումն՝ հանդերձ փորձիւք, եւ միանգամայն մտաւոր համարողութեամբ, եւ այն ըստ կարի բաղմաթիւ օրինակօք՝ զորս պարտի ուսուցիչն առաջարկել նոցա ի լուծումն՝ մտաւոր հաշուարարութեամբ եւ գրաւոր առաջարկութեամբք, Միանգամայն պարտին աշակերտքն յերկրորդում՝ ամի առաջնոյ դասարանին տեղեկանալ մասանց դրամոց, ժամանակի, կշռոց, չափուց եւլն :

Բ. ԳՍԱՐԱՆ.

Յերկուսին ամս երկրորդի դասարանին ուսանին աշակերտք զկիրառութիւն համարչի, որ է «թի», եւ ապա զպարզ կոտորակս եւ զլուծումն առաջարկութեանց ըստ կանոնաց երրեակ թուոց, խառնուրդից, ընկերութեան եւ շահուց կամ տոկոսեաց՝ առանց թուաբանական համեմատութեանց :

Ընդ նմին ուսանին մանկունք զհիմնական կանոնս մակարդակաչափութեան եւ գծագրութեան :

**ԱԶԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ**

Ուսուցիչն աշխարհագրութեան պարտի այնպիսի ոճով ուսուցանել հայերէն զայս կարեւոր գիտութիւն, զի աշակերտք երկոցուն դասարանաց Մխական Գպրոցին նախ քաջ տեղեկացին ի վերայ երկրազնտի կամ համատարած աշխարհացուցի թէ որ է ցամաքն եւ զանազան մասունք նորին եւ որ ջուրն հանդերձ իւրովք մասամբքն : Սպաւարտին մանկունքն ուսանել թէ ի քանի մասունս բաժանի աշխարհ, եւ որք են յատկութիւնք միոյ միոյ ի մասանց անտի : Յետ այնորիկ պարտին ուսանել զաշխարհագրութիւն Ռուսիոյ, այս ինքն զընդհանուր դիրս եւ զբաժանումն Ռուսաստանի յԵւրոպական եւ յԱսիական մասունս, եւս եւ ի կուսակալութիւնս եւ ի գաւառս (առանց ուսանելոյ հարկաւ զանուանս միոյ միոյ ի նոցանէ) : Պարտին ուսանել եւ զմայրաքաղաքս, եւ զգլխաւոր քաղաքս Ռուսիոյ եւ զթիւ բնակչաց աշխարհին, եւ զանուանս գլխաւոր

ազգաց եւ ժողովրդոց որ ի նմա ընդ որս եւ առանձինն հմտանալ ըզ-  
Հայաստանէ եւ զգլխաւոր լերանց՝ գետոց՝ եւ նշանաւոր հնու-  
թեանց նորին:

Յետ այնորիկ պարտին ուսանել զանուանս եւ զտեղիս գլխաւորս  
հնգեցուն մասանց աշխարհի սկսանելով յԵւրոպայէ, այլ եւ զմայրաքա-  
ղաքս ամենայն տէրութեանց հանդերձ թուով ընակցացն եւ սէսպէս  
յատկութեանց նոցին, զորս պարտի ուսուցիչն բերանացի պատմելով շար-  
ժեւ զհետաքննութիւն աշակերտաց ի տեղեկանալ այնմ ամենայնի:

**ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ**

Աշակերտք Ծխական դպրոցաց պարտին ուսանել հայերէն զսկզբունս  
ընդհանուր պատմութեան հին եւ նոր ազգաց՝ եւ փոքր մի ընդարձակա-  
գոյն զպատմութիւն Հայոց՝ եւ զպատմութիւն Ռուսաստանի ի սկզբանէ  
մինչեւ ցմեր աւուրս:

Առ այս պարտի ուսուցիչն պատմութեան ի դասախօսել իւրում  
պատմել զսահմանեալ ինչ անցս կամ զգէպս ամբողջութեամբ, եւ ապա  
հարցանել աշակերտաց զնոյն ի բազմութիւ հարցմունս եւ ի պատասխա-  
նիս բաժանելով զգասն. ապա եւ ոմանց յաշակերտացն տալ պատմել  
զնոյն դաս ամբողջապէս, որպէս զի ոչ միայն գիտասցեն զընդամեն հան-  
դերձ անուամբք անձանց եւ տեղեաց եւ ժամանակին կամ թուականի,  
այլ եւ վարժեսցին ի կարգաբանութիւն եւ ի յստակ բացատրութիւն  
ուսելոցն: Առ այս մեծապէս օգտակար է տալ մանկանց առնել զա-  
րագրութիւնս իւրեանց զպէսպէս մասանց պատմութեան, կամ զնոյն  
դասս ի գրի հարկանելով:

**ՍԿՂԲՈՒՆՔ ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ**

Յերկուս ամս առաջնոյ դասարանին պարտին աշակերտք ուսանել յըն-  
թերցարանս իւրեանց ի հայ լեզու զգլխաւոր եւ զզուարճալի մասունս ընա-  
կան պատմութեան կենդանեաց եւ բուսոց եւ հանգաց, առանց մխելոյ  
յուսումնական դասաւորութիւնս եւ ի յատկութիւնս նոցին: Իսկ յերկ-  
րորդում դասարանին պարտին ուսանել նոյնպիսի գիւրբնաւ եւ պարզ  
ոճով զսկզբունս այլոց ընական գիտութեանց, մանաւանդ բնագիտու-  
թեան եւ բնալուծութեան՝ առ որ մեծապէս օգտակար լիցի ունել ի  
Ծխական Գպրոցի եւ զգլխաւորագոյն մեքենայս կամ զգործիս բնագի-  
տութեան:

**ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԹԻՒ ԴԱՍՈՒՑ**

**Ի ԺԻՍԱԿԱՆ ԳՊՐՈՑՍ**

	Ա. ԴԱՍԱՐԱՆ.		Բ. ԴԱՍԱՐԱՆ	
	Ա. ՏԱՐԻ.	Բ. ՏԱՐԻ.	Գ. ՏԱՐԻ.	Դ. ՏԱՐԻ.
Կրօնագիտութիւն	6.	6.	6.	6.
Հայոց լեզու	6.	6.	6.	6.
Ռուսաց լեզու	6.	6.	6.	6.
Թուաբանութիւն	5.	5.	6.	6.
Պատմութիւն	—	—	3.	3.
Աշխարհագրութիւն եւ բնագիտութիւն	—	—	3.	3.
Վայելչագրութիւն եւ Գը- ծագրութիւն	2.	2.	4.	4.
	<b>25.</b>	<b>25.</b>	<b>34.</b>	<b>34.</b>

Ծանօթոյրիւն Ա.— Ժամանակ սկսանելոյ եւ աւարտելոյ դասուց նշանակի ի Թեմական Տես-  
չէն՝ հայելով ի հանդամանս տեղոյ Գպրոցին:

Ծանօթոյրիւն Բ.— Զոր ամենայն յետ աւարտման դասուց պարապին աշակերտք ( ըստ կարի  
ամենեքեան ) յարուեստ ծայնագրութեան եւ ի ծայնագրեալ երգեցողութիւն կէս ժամ. որով եւ  
առաջնորդութեամբ ուսուցչին ծայնագրութեան երգեն յեկեղեցւոջ ի Կիւրակէս եւ ի տօնական  
աւուրս:

(ՕՐԻՆՍԱԿ Թ. 6.)

### ՎԿԱՅԱԳԻՐ

Աշակերտ (կամ Աշակերտուհի) Ծխական Դպրոցի (այս անուն) քաղաքի (կամ գեղջ) (առաջ նշանակելի էն անուն, հայրանուն և մահանուն, վեճակ կամ կոչում, պեղի ժննդեանն, փարի, ամիս և օր ծնընդեանն) յաջողութեամբ աւարտեաց ի սմին զընթացս ուսման որոյ վասն եւ տուաւ նմա վկայագիրս այս կնքով Դպրոցիս յամի 18 յամսեան ի

Ստորագրութիւնք Տեսչի եւ այլոց ուսուցչաց Դպրոցին:




(ՕՐԻՆՍԱԿ Թ. 5.)

### ՑՈՒՅՍԿ

Աշակերտաց Ծխական Դպրոցի քաղաքին (կամ գեղջն այս անուն) յամի 1875 — 76.

#### ՅԱՌԱՋԻՆ ԴԱՍԱՐԱՆ

Վականաւորաց աշակերտաց անուն կամ անունը սովորական	Վնուանք եւ ծննդանունաց աշակերտաց եւ աշակերտուհեաց	Ամբ հասակը աշակերտաց	Վկայ կարգաւորութեան հոն	Փառանակի մանցնի յամսոց	Ո՞վ եւ երբ եւ ի Դպրոցէն, եւ յինչ պատճառս
					

#### ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

--	--	--	--	--	--

(Ստորագրութիւնք Տեսչի Դպրոցին.)



**ՅՈՒՑԱԿ**

**Աշակերտաց Եփեսական Դպրոցին (այս ասուելով) քաղաքի (կամ գեղջ), որք հարցաքննեցան յաւարտ ընթացից ուսման յամենան**

**18 ամի:**

Քուսակները ըստ կարգի.	Մականուն, անուն եւ հայրանուն աշակերտի.	Վիճակ կամ կոչումը (*).	Թոշակաւոր կամ չթոշակաւոր.	Տարի-ամիս եւ օր ծննդեան.	Նշանակը աստիճանի պատասխանուող աշակերտին ի հարցաքննութեան.							Արժանի էցե վկայագրոյ.	
					Կրօնագիտութիւն.	Լեզուք Հայոց եւ Ռուսոց.	Թուարամտութիւն.	Պատմութիւն.	Աշխարհագրութիւն եւ Բնագիտութիւն.	Չարտագրութեան երկրագիտութիւն.	Վարչականութիւն եւ Գծագրութիւն.	Կարծիք հարցաքննողաց.	Նշանակ Տեսչին:
Ստորագրութիւնք Տեսչի Դպրոցին եւ սլոց հարցաքննողաց:											Ստորագրութիւն Թեմական Տեսչի.		

(\*). Պարտ է նշանակել թէ որի վստահականի իցէ թէ հասարակ քաղաքացոյ կամ դիւղականի, յորմէ քաղաքէ կամ յորմէ գեղջէ, եւ ուր իցէ ծննալ:

**ՏՈՄԱՐ**

**Յորում՝ գրին վկայագիրք տուեալք աշակերտաց Եփեսական Դպրոցին (այս ասուելով) քաղաքի կամ գեղջ, յաղազս յաջողութեամբ աւարտելոյ նոցա զընթացս ուսման յայսմ դպրոցի:**

Քուսակները ըստ կարգի.	Թէ ո՞ւմ տուաւ վկայագիրն. հանդերձ տեղեկութեամբք զնմանէ որք նշանակեցան ի վկայագրին.	Տարի, ամիս եւ օր տրուութեան վկայագրին.	Ստորագրութիւն ընդունողին զվկայագրին.



**ՅՈՒՑԱԿ**

Աշակերտուհեաց Օխական Դպրոցին օրիորդաց (այս անուն) քաղաքի (կամ գեղջ), որք հարցաքննեցան յաւարտ ընթացից ուսման յամենան յամին 18 :

Քուսակները ըստ կարգի.	Մականուն, անուն եւ հայրանուն աշակերտուհւոյն.	Վիճակ կամ կոչումն.	Քուսակները կամ ճիւղանքը.	Տարի, ամիս եւ օր ծննդի.	Նշանակ տրատախանուոյ աշակերտուհւոյն ի հարցաքննութեան.	Արժանի էջէ վկայագրոյ.
					Կրօնագիտութիւն.	Կարծիք հարցաքննողաց.
					Լեզուք Հայոց եւ Ռուսաց.	
					Յուսկանութիւն.	
					Պատմութիւն.	
					Աշխարհագրութիւն.	
					Եւ Քննագիտութիւն.	
					Երգերգումքիւն.	
					Վարձիքները.	
					Եւ Գծագրութիւն.	



Ստորագրութիւնք Տեսչի Դպրոցին եւ սլոց հարցաքննողաց.







20060

2013

« Ազգային գրադարան



NL0053542

